



ČASOPIS S PODOBAMI ZA SLOVENSKO MLADINO.

Štev. 9.

V Ljubljani, 1. septembra 1891.

Leto XXI.

Najlepši glas.

Najlepši glas je zvóna glas,
Ki čez goré doní in plan,
Iz sanj budí presladkih nas,
Naznanja nam Gospodov dan.

Presladko mi doní na sluh;
Spomin budí in up mi nov,
V molitvi dviga se moj duh
Časteč Bogá in dan Njegov. —

A Medved.



Stara Kocijanka.

(Črtica iz Bele Krajine; spisal —é.)



akor tolpa belih golobov, kadar posedajo sredi zelenega travnika, takó so se razvrstile bele hiše naše prijazne vasice v podnožji in na obronku zelenega hribčka, zasajenega z rodovito vinsko trto. Prijazno in veselo je molelo njih belo židovje izmej zelenih vej in vejic košatega sadnega drevja, kakor dvoje očesec nežnega otročička, kadar zagleda milo lice svoje ljube matere. In sredi vasice vzdigovala se je k jasnemu, modremu nebu priprosta ali

prijazna vaška cerkvice, kakor bi hotela nadzorovati bele hišice, a okolo ponosnega zvonika so šumeli tenki vrhovi visokih belih jagnedov. A doli pod cerkvijo se je razprostiralo ravno polje, na njem se je zibala, kakor sinje morjé, zlatoklasa pšenica in se izmenjavala z zelenimi pisanimi travniki, a sredi polja se je vila in podila svoje valove dalje proti jugu srebrnobela Kolpa. Nikdar je ne pozabim naše prijazne vasice! —

Takój na početku naše vasi se je vzdigovala in se še vzdiguje čedna, bela hišica. Zidana na jedno nadstropje, belila se je vže daleč od ceste in prva pozdravila trudnega popotnika, prišedšega v našo vas. Hišo je okroževal vrtič, nasajen sè sadnim drevjem, a nekoliko dalje od hiše vrstila so se razna gospodarska poslopja.

Tù je bila Kocijanova domačija. Tù je stanovala stara Kocijanka, slabotna, suha ženica, s troje otročiči. Starejši sin Janez, je vže odrasel v čvrstega, lepega mladeniča, sestra Anica, leto, dve mlajša od njega, lepo, brdko dekletce, pomagala je vže dobro svojej slabotnej materi, a najmlajši sin Tone je pasel živino ter opravil tudi še kako drugo manjše opravilo. Razven njih je pomagalo pri gospodarstvu še dvoje poslov, hlapec Matija in stara Meta; saj so imeli vsi polne roké posla, ker Kocijanovo zemljišče ni bilo ravno izmej najmanjših v vási in Kocijanova hiša se je štela mej boljše. Seveda, da je bilo nekdaj, ko je še živel pokojni gospodar, še vse drugače — pet let je vže minulo odkar je umrl — slaba Kocijanka pač ni mogla nadomestovati krepke desnice svojega moža, vender bili so Kocijanovi še vedno trdni.

V lepej slogi so živeli Kocijanovi drug z drugim. Ne sicer še stara, vender boležljiva in slabotna ženica, vdova Kocijanka, pazila je na svoje troje otrok, kakor na zenico v svojem očesu, s pravo materino ljubeznijo napeljevala jih je k vsemu dobremu, a otroci so jej vračevali ljubezen za ljubezen, slušali jo in ljubili, kakor malokateri otroci svojo mater. Kdo bi se zato čudil, če se je božji blagoslov obilo razprostiral nad to pošteno krščansko hišo? —

* * *

Kocijanov Janez zvršil je devetnajsto leto svoje dôbe. Bil je krepák, vzrastel mladenič in marsikateri mož, gledaje Kocijanovega Janeza, kako je stopal v nedeljo iz cerkve, zmajal je z glavo in dejal: „Bórmé, lep mladenič; če tega ne vzemó vzpomladi k vojakom, vzeli ne bodo nobenega!“ Znala je to tudi stara Kocijanka in večkrat so jej zalesketale v očeh svetle solzé, ko je dlje časa zamišljeno zrla na svojega sina. Čutilo je njeno dobro materino srcé, da se morda kmalu loči od svojega deteta, katero je njej krepka zaslomba in podpora in težko je pričakovala vojaških naborov.

In prišel je tudi ta osodni dan!

Mladeniči so odrinili zjutraj onega dne glasno ukajoč v bližnje mestice, a mej njimi tudi Kocijanov Janez. Koliko je takrat pretrpelo ljubeče materino srcé! Slutila je, da jej vzemó sina in vender ni mogla razumeti, kakó bi moglo to biti. Ni se mogla sprijazniti z mislijo, da bode izgubila za dolgo časa ljubljene sina in njeno otožno srcé jej je še vedno tolažila neka sladka nada. Ali ko je proti večeru zagledala težko pričakovanega sina, takrat jej je izginila v hipu vsa njena nada iz srca; na sinovem licu je brala britko vest in spoznala žalostno resnico.

In ko je sin izpregovoril: „Mati, vzeli so me!“ takrat se ni mogla več vzdržati, plakala je glasno in stotero britkosti napolnilo je njeno srcé.

* * *

Kakó si krasna, kako vesela ti rodovita jesen! Vesel te je kmetič, ko vozi težko obložene vozove, napolnene s poljskimi pridelki iz polja domóv; vesel te je pastirček, ko goni svojo živinico, prepevajoč lepe pesence, na sočnate travnike, kjer si zakuri ogenj in peče krompir; vesel te je veseli Beli Kranjec, ko se zahvaljuje Vsemogočnemu, kateri je obilo blagoslovil vinske gore, in ko se spomina sladke kapljice, katera mu bode olajševala skrbi in razveseljevala srcé. Vse je veselo, vse prepeva! —

Ne vse! — — Koliko solzâ prelije se ravno v jeseni, koliko nočij prebdi se v britkosti in koliko materinih src teži težák kamen zaradi izgubljenega deteta. In je li je ono mladeniško petje izraz znotranjega pravega veselja. Vsakemu je težko zapustiti domači, rojstni kraj, posloviti se od svojih roditeljev, bratcev in sestic, prijateljev in znancev. Težka je ločitev težka in še težja vojaška puška! —

Prišel je sv. Mihalj, ko je treba slovó jemati, v dalnje kraje se podat'; prišel je prehitro mnogim materam in mladeničem, a če komu, prišel je prehitro materi Kocijanki in njenemu Janezu.

„Janez, toraj greš? Le pojdi, božji blagoslov naj te spremlja, ne zabi molitve in svoje matere — — —“ in ženica ni mogla dalje, ker potok solz vžil se jej je zopet po suhem, nagubanem lícu.

„Ne jokajte se mati in ti Anica in ti Tonče, ti Matija in Meta, ne jokajte se, saj se zopet vidimo, če Bog dá“ — tolažil je Janez svojo mater, sestro, brata, hlapca in deklo, da-si bi najraje tolažil samega sebe, ker je bila tudi njemu težka ločitev.

„Da bi se le zdravi in skoraj videli“ — hitel je stari Matija, ki je bil pri hiši, odkar se spomina — „da bi se le zdravi in skoraj,“ popravljal je.

„Pa piši, Janez piši,“ — naročevala mu je sestra in si brisala mokri obrazek z voglom rute, ki jo je imela na glavi.

Vsi so tiho ihteli, da-si so si imeli še toliko povedati. Prišli so do voza, kjer so se zbrali tudi ostali mladeniči. Vse je bilo vže pripravljeno na odhód.

„Z Bogom, Janez, Bog te spremljaj! Spominjaj se nas! Oj da bi te le še kdaj videla. Moj Bog, kako mi je hudó“ — — hitela je mati Kocijanka in segla Janezu k slovesu v rokó. Stisnil je Janez še jedenkrat vsakemu roko, pogledal na predrage si osebe in njih otožne, objokane obraze, skočil na voz k továřišem, zavriskal, voznik je pognal in odrinili so v dalnje tuje kraje mej neznane jim ljudi, v težavno ali častno službo: za dom in cesarja! —

Mati Kocijanka je še dolgo stala na cesti in gledala sè solznimi očmi za svojim dragim sinom. Vže davno se je skril voz v temnem gozdiču, vže davno je utihnila njih pesen, a mati je še vedno v duhu videla svojega sina in v srci jej je odmevala pesen poslavljaljajočih se mladeničev:

„Oj očka in mam'ca vas prosim lepó
Nikár ne žalújte, ker jemljem slovó,
Vsaj ni nič drugač, se moram podat'
Od svojih slovó zdaj jemati.“ —

Uboga žena! — — —

* * *

Minulo je leto, dve — — Mati Kocijanka je vže precej oslabéla in morala večkrat, da-si je bilo mnogo dela, poležavati v postelji. Dušilo jo je nekaj in venéla je od dné do dné. Le ko je prišlo kako pisemce od Janeza, tedáj se je povrnila na -njeno blede lice rudečica in poslušala je pazljivo, kakor nobeden drugi, brdsko Anico, ko je čitala bratovo pismo. In materi ni bilo dosti, da ga je prečitala jedenkrat, prečitati ga je morala po večkrat, a materi so vselej zalesketale solzé v očéh in vzdihnila je zadovoljno: „Priden je naš Janez, priden, Bog mu daj srečo!“ — In res se je vrlo obnašal Janez pri vojaki, imel je pod vratom vže štiri zvezde, ob vsakej strani po dve, a na meču mu je tako lepo mahal rumeni cofék, a to je tudi nekaj pri vojaki, kaj bi tisto — — — V jeseni, pisal je, pride domóv in vesela je bila tega njegova mati, vesela sta bila tega njegov bratec in sestra, veseli so bili vsi, kateri so ga poznali. — „Bog daj, da le to dočakam“ — rekla je večkrat njegova mati.

„Dočakali bode te mati, dočakali, kakó ne bi!“ — tolažila sta jo hči in sín. — „Ni dolgo več do jeseni in dobri Bog vzdržal vas bode ne samo do jeseni, nego še dolgo, dolgo!“ —

In vender je slabela ženica bolj kakor so si mislili. Propadala je od dné do dné, sôpla je težko, a časih jej je kar sape izmanjkalo. Nič več ni zapustila postelje.

Bilo je neke sobote popóludne. Solnce je sijalo takó prijazno v našo lepo dolinico in razlilo svoje žarke tudi v hišo h Kocijanovim, kjer je ležala stara Kocijanka, slaba, blede, bolna na smrt. In oglasili so se vaški zvonovi, da naznanijo ljudém nedeljo, dan Gospodov. Bolnici je nekoliko odleglo; prosila je Anico, da jej pomaga do okna, ker bi se tako rada malo na solnci oživila in poslušala mило zvenenje domačih zvonov. Gledala je sirota vên na prosto, uprla oči-tjá v daljavo, zrla takó nekoliko časa, potem pa, kakor da se je nekaj domislila, dejala Anici:

„Kaj praviš, kdaj pride?“ — in pogledala je mati hčerko takó mило, da so tudi Anici posilile solzé v oči.

„Kmalu bode prišel mati, kmalu, še te dni! Saj je tako pisal, da pride. In ali ne mati, da bode tedaj lepo, ko on pride. Janez bode gospodaril, skrbel za vse, vi mati, vi bode te zopet okrevali in lepo nam bode, lepo, kakor v raji.“ —

In razširili sta se bolnici blede ustnici in na lieu pokazal se jej je blag, zadovoljen nasmeh in ponavljala je kakor sama za-sé: — „Da bi le prišel, da bi le prišel!“ —

Mati in hči sta kramljali še med seboj, dokler ni bolnica zaželela zopet v postelj. Pomagala jej je Anica, mati se je vlegla v postelj, zadremala malo, ali na jedenkrat se je hotela vzpeti k višku, pogledala je proti vratom, ali pala je zopet nazaj in vzkliknila sè slabim glasom: „Ali bo prišel? Duši me! du — — ši — moj — — Bog!“ — lice pokrila jej je mrtvaška bledina, vzdihnila je še nekolikokrat in ni je bilo več dobre matere.

Anica jej je zatislila oči za vselej — — —

* * *

Tistega večera se je polegél mrak tako počasi, takó tiho doli na našo vasico. Tam nad kočevskimi gorami je zlatila zlatorudečkasta zárija modro nebo, nad vasico je plaval počasi bel obláček, sedáj se raztegovaje, kakor bistrooki orél svoji

kreljuti, sedaj se zopet skrčevaje, kakor pepelast dim iz streh naše vasi; a tam iznad hrvatskih goric je pokazoval polni mesec svojo rudečkasto, svetlo glavo in oznanjeval prihod svoje kraljice — zvezdaste, mesečne noči. Gozd se je temnil, čuk in sova, dva ponočna gosta in loveca; oglašala sta se zaporedoma, a doli na Kališči je začel krepki žabji zbor svoj jednolični: réga, réga. Človeka se polasté takega večera, posebno če je sam, takó čudna čustva, v senci mu je takó tesno ali vendar ugodno, in v duši se mu porajajo spomini — — —

Baš je korakal po cesti mlad človek. Mlado, prijazno lice mu je bilo kaj prikupljivo. Na glavi mu je čepela takó nekako ponosno modra vojaška kapa, izpod nosa se je črnélo takó zadovoljno dvoje črnih brk, a ono dvoje očij izpod visokega čela je gledalo takó veselo v lep jesenski večer, kakor da ni še nikdar popreje videlo takó lepe okolice, kakor je ona okolo naše vasi. Pa kaj ne bi? Saj je bil to Kocijanov Janez, kateri se je vračal malo ne čez dolga tri leta zopet v domačo vas, zopet k svojim ljubljениm — — —

Bilo mu je takó ugodno v duši. Videl je dokáj svetá, videl je velika mesta, strme goré, mogočne reke, kdo bi vse naštel, kar je on videl in vendar ni mogel pozabiti prijaznega hribčeka, svoje bele vasi in plodne ravnine, po kateri se vije biserna Kolpa, ni mogel pozabiti svojih dragih — — — matere, sestrice, brata in drugih, drugih znancev in prijateljev. In sedaj, čez dolga tri leta, sedaj zopet vse to gleda, évo še nekoliko korakov in zagledal bode dobro mater, veselo sestrico, malega brateca — — kakó je moral sedaj vže narasti — — vsi bodejo se okolo njega zbrali, občudovali ga, a on jim bode potem pripovedoval, kaj je doživel vse po svetu, videl in tudi pretrpel. Kdo naj bi ne bil vesel, kdo bi ne zaukal veselo — mislil si je Janez, zavriskal glasno in podvostročil korake v vas, katera se je v tihotnem pólumraku pred njim širila — — —

„Evo je, rojstne hiše!“ — vzkliknil je Janez. — „To me bodejo veseli. Kaj me ne bi bili? Vem, mati me bode prva videla: Izvestno se me še ne nádeja, suče se sedaj okrog domačega ognjišča in pripravlja večerjo in morda misli na mene. Sestrica morda mólze, a bratec polaga živini. Pa kaj imajo tako razsvetljeno pri nas? A da, vže vem, izvestno so danes kopali krompir, a morali so najeti tuje, sedaj pa večerjajo. Nu, pa vsaj skoraj izvem!“ —

In stopil je v rojstno hišo. Čutil se je, da je srečaval toliko ljudij, vendar ogovoril ni nobenega, hotel je najpopreje k svojim in stopil je v sobo. — — Tam je ležala na odru njegova dobra mati. Bleda svetlôba jej je razsvetljevala še bolj blede, nagubano ali milo lice, blage oči so se jej zaprle za vselej in njeno dobro srce je prestalo biti za vselej. Poleg nje ste plakali zapuščeni siroti, hčérka jej Anica in njen bratec Tonče, a plakali so tudi vsi ostali; kaj ne bi, saj ga ni bilo pod vaškim zvonom, kateri bi ne bil ljubil stare Kocijanke. A Janez, ubogi Janez, stal je, stal nekoliko trenotkov, kakor da je od kamena, zrl je nepremično v oni blede, mili obraz, kateri mu je bil najdražji na svetu in še vedno ni razumel vse béde, še vedno je mislil, da sanja, a ko se je prebudil iz svojih sladkih sanj, katere je malo popreje sanjal, ko je spoznal, da je najnesrečnejši človek na svetu, ker je prenehalo zanj utripati srce, katero je najzvestejše in najbolj ljubeče na svetu, takrat je vzkliknil otožno: „Mati, ljuba moja mati!“ —

Ubogi mladenič!